

GUERAU DE LIOST, POETA DEL MONTSENY

ENRIC BOU I MAQUEDA

L'activitat poètica de Guerau de Liost podria ésser definida amb uns mots de T. S. Eliot: «Fer coses útils, no parlar desmesuradament i contemplar la bellesa, és suficient per a la vida d'un home.» En efecte, Guerau de Liost —un poeta que va morir ara fa tot just cinquanta anys—, respon gairebé punt per punt a aquesta caracterització. Perquè ell intentà sempre que la seva producció fos útil: a un ideal general en un primer moment, o bé a la seva intimitat, més tard; intentà —o les circumstàncies li ho facilitaren— ser mesurat en la seva expressió; i es dedicà a contemplar la bellesa i assajà de transmetre'ns el seu tast. En el fons, fou un poeta conscientment limitat, que volgué ésser útil a la comunitat a la qual pertanyia. Primer des d'una òptica noucentista com a vertebrador d'un programa, d'una empresa cultural atrevida i renovadora, en la qual col·laborà amb Josep Carner i Eugeni d'Ors, entre d'altres. Un programa —que no acomplí totalment— que havia de significar un replantejament global de la realitat que li havia tocat de viure. Després, en els darrers anys de la seva vida, s'atansà a plantejaments estètics relacionables amb allò que genèricament coneixem amb el nom de postsimbolisme. La seva veu s'interioritzà i observà la realitat exterior des d'un jo-íntim.

Val a dir que Guerau de Liost fou un poeta d'autèntica fidelitat temàtica. D'entre els seus temes se'n destria un de manera ben poderosa: l'amor a la Natura, localitzat en el Montseny i en una sèrie d'indrets que va conèixer a fons. L'origen viladrauenc de la família fou un lligam material i moral que no trencà mai i que no féu sinó aprofundir d'una manera particular i original: amb la pràctica de la poesia. El Montseny és en la seva obra el símbol de la puresa, del paradís perdut, de les formes de relació perfectes. De fet, ell mateix ho confessava clarament a Tomàs Garcés l'any 1927: «El Montseny és la meua

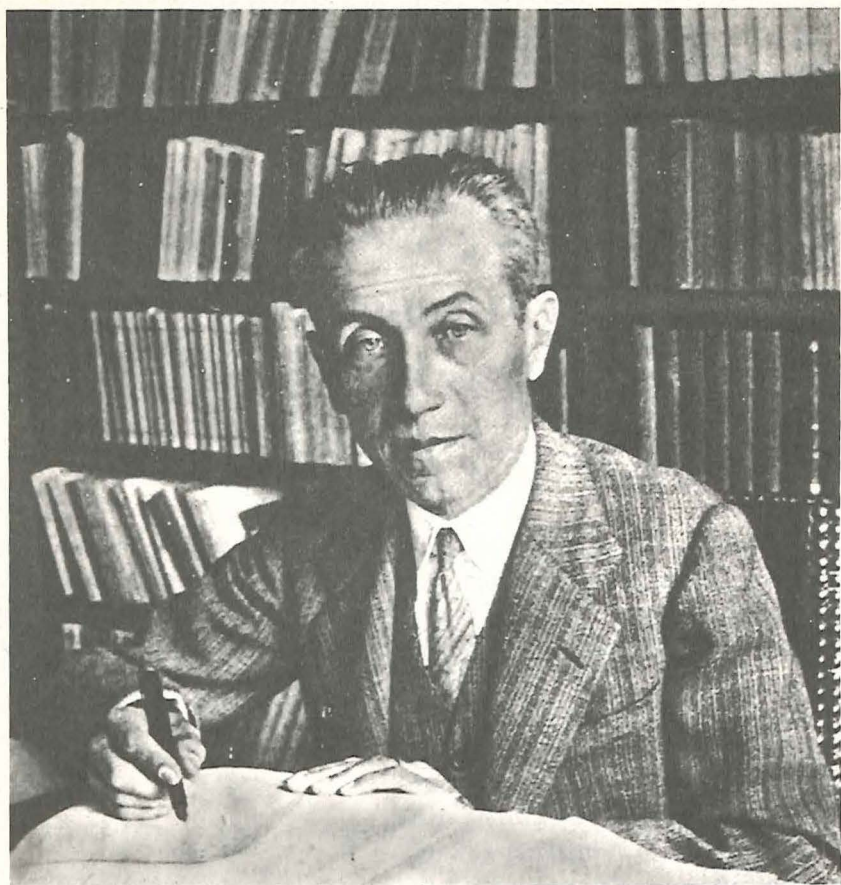
pàtria poètica. Molts versos són dictats per la melangia anual de deixar-lo en venir la tardor.»

D'acord amb els dos moments que he distingit abans en la seva evolució poètica, podem distingir dues maneres d'atansar-se a la Natura. Una es caracteritza per una obsessió nominalitzadora, de definició exhaustiva d'uns llocs, d'una gent, de l'atavisme que els lliga. Correspon a *La Muntanya d'Ametistes* (1908). L'altra es caracteritza per una interiorització simbolitzadora, on el mot «Montseny» és substituït per «Muntanya». El poeta, en els darrers poemes es refugia totalment en la pròpia intimitat i en la previsió de la mort, fruit de la lucidesa de l'home madur. Correspon a *Ofrena rural* (1926) i al darrer llibre que la mort li impedié de publicar.

És precisament a propòsit d'aquest llibre inèdit que voldria reflexionar sobre la poesia última de Guerau de Liost. Potser cal advertir que és un llibre que fou editat parcialment per Jaume Bofill i Ferro en l'*Obra Poètica Completa* (1948) del poeta. Malgrat tot, es conserva un índex manuscrit del llibre a l'arxiu particular de Jaume Bofill i Mates, el qual correspon, crec, a l'estat de redacció —o de pre-publicació—, tal com l'organitzà el poeta poc abans de morir. Bona part d'aquests poemes responen a aquell incentiu d'estiuejant eficaç i agraït que fou al llarg de la seva vida: és a dir, són poemes d'ambientació montsenyenca presidits per l'afany introspectiu que caracteritza la darrera època de Guerau de Liost. No és la contemplació estricta del paisatge, o l'observació de les activitats humanes que s'hi desenvolupen, allò que centra la seva atenció. Ara és ben lluny dels vestigis de parnassianisme que llegim a *La Muntanya d'Ametistes*. És ell mateix la matèria dels poemes: experiències d'una enorme profunditat humana, les quals tenen com a correlat objectiu la natural. Un arbre, per exemple és «el millor confident», i mitjançant un hàbil encadenament d'imatges de base aquàtica ens el presenta com un objecte a partir del qual es pot identificar amb la natura. Però no és una identificació en un sentit romàntic, no. És una identificació distanciada, fonamentada en una serenitat propiciada per la maduresa:

«Quan l'empunyes d'un branc com d'una ansa revessa,
sentiries el pols de la saba que vessa,

sentiries l'impuls de la terra total
i et seria fratern l'esperit vegetal.» (*El millor confident*)

Jaume Bofill i Mates, «Guerau de Liost».

Aquest és el primer poema del recull, que prepara el nou tast poètic. En d'altres insisteix en el re-coneixement de la natura, en la consideració del Montseny –sense al·ludir-lo directament, cal insistir-hi– com si fos una mena d'*hortus conclusus*, d'espai dominat i perfectament conegut:

«Trencadissa de fustes, consentides,
estremiment de fustes que serraren,
remor minvant d'un caos que s'ordena.»

diu a *El vent de les altures*. O bé a *La tardor a muntanya*:

«Ara és temps de tardor, que dic al temps: –reposa,
que jo, també, reposaré;
ara, que és acabada cada cosa
i l'home, finalment, la troba bé.–»

La mort, potser pressentida, si més no evocada en parents finats, esdevé un altre motiu conductor del volum. Algun poema és suggerit per la visita a un cementiri: *Polifònica*, *Cementiri rural*. I el dolor, la desesperació que aquest fet li podria provocar és superat justament pel contacte amb la natura:

«Oh si dels morts la corrua serena
pogués reveure com una carena:
en cada roure copsar un esperit;
sota l'obaga, penombres del Pare;
i en la solana –materna de cara–,
aquell escalf de quan era petit.» (*La muntanya dels morts*)

Un altre dels temes cabdals del volum és l'amor. Ara, és un amor adult, curull d'experiència, d'home que contempla la vida des d'un cim vital i que gossa dictaminar sobre l'innocència dels enamorats joves:

«Fútil amor de les parelles tendres,
tòrtora pia:
la verà amor no gosaria prendre's
el goig que la dolor no coneixia.
La vera amor s'ajoca en llit de cendres,
Fènix constant, roserar de les cendres.» (Elegia I)

De fet, Guerau de Liost associa l'amor al dolor i a la mort i, d'una manera ben clàssica d'altra banda, destria allò que hi ha sota la felicitat aparent. És, doncs, una reflexió fruit de l'experiència de l'home que no ha viscut debades.

D'una manera semblant com féu Francis Jammes ens descriu i s'insereix en un entorn que estima i que coneix (se'l fa seu i es fa seu): ens parla des del límit de l'existència, des d'un present immòbil fortament arrelat en el passat. I això el mena, també, a una propensió biogràfica que li fa escriure sobre allò que coneix i que ha viscut. El localisme de la primera volada ha estat substituït per un alè quasi metafísic.

AL MONTSENY TOTAL

No pas, com les muntanyes –braser de la calitja
o de geleres fossa que interdiria el pas–
trafiques amb paüres que l'inexpert desitja,
sinó que ens apaivagues amb la claror que fas.

Com un illot alpestre fistonejat d'escumes,
de la florida et voltes que de migjorn ens ve.
Els glops de marinada pentines i perfumes:
així la terra nostra és orejat verger.

Si cada impuls atàvic t'alçapremava massa,
amb una ermita el domtes que lliga amb ta carcassa.
Si de la banda gerda t'hauré fruit com cal,

no pas de ton perímetre clouré l'itinerari,
perquè d'aquest diàleg –viladrauenc rosari–
cada paraula estricta pren un ressò total.

LA MUNTANYA MAGNÈTICA

MUNTANYA, terra vella i sempre nova,
mà que hi sent, que es rabeja en l'infinit:
la terra plana, que amb el cel no es troba,
el retroba en la punta de ton dit.

Ai d'aquell home que et trepitja nua!
L'ànima el deixa, tel·lúric anhel.
Si una sirena té, d'esquer, la cua,
tu el jugues en el dit, cèlica arrel.

I tremoles, compacta i fugitiva.
Si l'home et toca d'una aresta viva,
tombaria llampat de ton senyal.

Pres en ta mà, que el projectava enlaire,
es dissoldria en tu, com el cantaire
d'un vívid cementeri vertical.

PAX VOBIS

QUAN tornava, colrat, de la cacera,
m'era plaent de reposar en el clos
de vostra casa que dels avis era
i que és encara un enramat de flors.

Voltada de records i de minúcies,
vostra afabilitat semblava un reny
refrigerada d'albercocs d'Arbúcies
gerds d'Osomort i figues del Montseny.

I, reflectint-se en la brunyida taula
com una meravella vegetal,
estroncava l'encís de la paraula
un castell de maduixes de Sot Mal.

En el silenci, cada fantasia
en cada olor conjura un esperit.
Sort del Montseny que ens hi compareixia
més vell que tots i més rejuvenit!

AI, GERRICÓ!

QUAN el cos meu, com un somnàmbul marxa
a dues llums i a encesa de fanals,
a son voltant giravoltà una xarxa
d'ombres que eixien d'ell, impersonals.

¿Així, mon esperit es multiplica,
polivalent, en climes diferents,
o en cada clima perd, de mica en mica,
dissociat, els vells ingredients?

Ànima, serva; car si tu et disperses
què en treuré dels amics i les converses,
de les amigues i el mudar d'amor?

Múltiples testes d'una sola hidra,
si les reflexes, gerricó de vidre,
no perdis la unitat de ta fulgor.

NOVA LLETANIA DE LES PETITES HERBES

A mig camí de l'alzinar
que dóna a casa vostra
inesperada us vaig trobar,
cobricelat el rostre.

Cobricelat d'alzines i de pins
i d'una ombrella experta,
per tal que el pogués heure més endins
en fer la descoberta.

Esvelta fóreu com un tany
d'herba menuda i forta.
De cada temps que es muda l'any,
herbes, l'amic, us porta.

Per captinença en l'esperit,
de farigola, cendres.
Vostre esperit serà brunyit
com en el sant Divendres.

Per refrigeri de la pell.
clavell de pastor plau-me,
rosa de marge o bé un cistell
de pomes de Sant Jaume.

Perquè l'esment treballi fi,
donzell. Basta una tija,
per obtenir xarop que ordí
la cerebral pruija.

Perquè senyalin vostre pas,
fonoll i mil-i-fulla.
Capcinejant, no serà escàs
llur pol·len onsevulla.

Per la mengívola sentor
del suc de llebre, savi,
aquella salsa de pastor
que fa escarit el llavi.

Si d'un cabrit fumat a l'ast
és foll qui n'esperanci
altra picor que d'all nefast
sentosa de vi ranci,

per l'estofat de llebre, no
provéssiu pas orenga,
que és baladrera, per l'olor,
com una mallerenga.

Si no crià d'espígol tany
aquesta rodalía,
amb un timó, fogots del bany
l'amiga aspergiria.

Per la finestra del festeig
l'alfàbrega que espleta?
Més aviat un do preveig
de sajulida neta.

Flors cordials per tots els mals,
decuït de didalera.
Ple d'escardots i penicals,
un pot de calaixera.

Si per catifa no us plagué,
de menta, la sentida,
remenderola escamparé.
mesclada amb tenerida.

La pietat que infon el bruc
us mena a l'ermitage.
Per llistat i benastruc,
bastó de tortellatge.

L'encanyissat voldríeu verd?
Espàrbols i ridorta.
I lligabosc, per un incert,
quan Himeneu exhorta.

Si de ridorta, més d'un bri
fou, de tabac, preludi,
escalda llavis que llatí
confegiran a estudi.

De campanetes, flor de rec
de tija, prima i alta,
no en colliria ni en retrec,
fora que esteu malalta.

Les acoblava, de petit,
amb filial embosta,
i, en el capçal, desert, del llit,
foren llur de posta.

D'altres —més xiques— constel·lat,
supleix les campanetes
el repunxó, no celebrat
encara pels poetes.

Rememorant nostres difunts,
la sàlvia m'invoca.
La que reitera vells costums,
me'n signaré la boca.

Si parets seques són d'or vell
—ni massa poc ni massa—,
és que hi alterna el crespinell
amb la consolva grassa.

Vora la font, sota l'ombrí,
perleja la falsia.
Blauets senyalen el matí;
rosetes, el migdia.

La primavera fa tristor:
violes, cull, boscanes.
I pensaments, treu, de pastor,
l'estiu d'anyades sanes.

Quan el Montseny se sent perplex,
l'agost que s'esprimatxa
mates de bronsa encén, reflex
d'atàvica almorratxa.

Però tot d'una que revé,
passat l'hivern, la vida,
tot el Montseny és un planter,
un cançó florida;

tot el Montseny s'arbora com
un ginestar que es daura...
Cada nivell, cada tocom,
la primavera instaura.

Cada oriol apar un glop
d'aquella flama pura
que amoreix l'esguard del llop
i els rasos de l'altura.

Muntanya amunt, arbres amunt,
la saba fa el miracle.
Tot el Montseny, quan és al punt,
es dóna en espectacle.

COMIAT

Adéu, Montseny total, andrògina mixtura:
feminitat de boires, virilitat de grenys,
màgiques flors de llum i carn de sol madura!
Clar de Mallorca i núvol de Barcelona atenys.

El Pirineu espills, t'enfoca, de congesta;
escacs —i no de boix— t'oposa el Montserrat.
Les veles mar endins són gallardets de festa;
les planes que et circumden són del treball esclat.

Adéu, Montseny; adéu, Muntanya d'Ametistes!
En tes virtuts copsí collites noucentistes.
Novíssima ventada cercles enllà m'empeny.

L'evasió de tu, farà que em senti pobre?
Ni que tornés, però, qui t'ha deixat recobra
la clara juvenesa poètica, Montseny.

DEIXO LA MUNTANYA

DEIXO la muntanya,
torno a la ciutat.
Una pols estranya
de camí engravat

m'envolta. És la prosa
que ja ha començat.
¿Qui sap on reposa
mon esperit cansat?

Quan la polseguera
s'aclareix lleument
guaito fixament
cap al meu darrera.

Guaito àvidament...
i veig les muntanyes
qui em miren, estranyes
a mon sofriment.

Tinc l'ànima als ulls...
Me'ls sento remulls...
Hi passo la mà...

Al tornar a mirar,
s'ha fos l'horitzó...
mes l'èxtasi... no!

Extret de Obra Poètica Completa
(*Editorial Selecta*, Barcelona 1983)